

DOORGEVEN EN DOORGAAN BETEKENT SOMS OOK LOSLATEN EN TRANSFORMEREN

Bijdrage op de herdenkingsdag van Motief-leerhuisbegeleider en dominee Egbert Rooze (1948 – 2020) op 1 mei 2022

Zien jullie hem ook nog zitten daar? Achter zijn piano? Zichzelf begeleidend terwijl hij de gemeente warm zingt met “We zullen dooooooorgaan!”.

Er zijn weinig herinneringen die Egbert in zijn essentie beter typeren dan dat beeld, vind ik zelf: Opgewekt, strijdvaardig, feestelijke voorganger en voorzanger in verbondenheid.

Egbert en ik hebben heel wat leerhuizen samen begeleid en de voorbereiding daarvan (boven in z’n bibliotheek, of gewoon op een terrasje met een glas wijn erbij) liep altijd volgens een zelfde scenario: We begonnen bij de vraag “waar lopen de mensen in ons leerhuis op vast? Waar liggen ze vandaag wakker van?”. Eens we dat scherp hadden gingen we vervolgens zoeken welke verhalen uit onze traditie dan misschien -als een moeilijke vriend- mee zouden kunnen nadenken over dié specifieke kwesties. En Egbert was dan natuurlijk een kei in het vinden van de juiste match tussen de verhalen van de deelnemers en zo’n bijbelverhaal dat kritisch met ons mee kon gaan nadenken. Vertrekken vanuit de vragen van vandaag en dan zoeken naar een wijze vragensteller uit onze traditie. In dié volgorde, dat was de afspraak.

Dat heb ik dus voor ook vandaag gedaan: de kwestie waarover we met z’n allen hier willen nadenken is “Hoe zullen we doorgaan? En doorgeven?”. Want dat was natuurlijk ook typisch iets van Egbert... “We zullen doorgaan!” Toch? “Vrolijk doorgaan!” zou hij zeggen. En doorgeven! Dat is uiteindelijk ook -letterlijk- de ‘traditie’ waarin wij staan als ‘mensen van de weg’. Het is wie wij *zijn*. Doorgaanders. Onderweg-zijnders. Niet-op-gevers.

Ok, onze vragen zijn dus duidelijk. Nu nog een verhaal uit onze traditie... Het eerste dat in mij opkomt dat exact *daarover* gaat, is het verhaal van die twee leerlingen die op de derde dag na de moord op hun rabbi, Jezus van Nazareth, op weg gaan naar Emmaüs. Wat gingen ze daar zoeken, in Emmaüs, moet je je afvragen wanneer je aan politiek bijbellezen doet. Vandaag zouden we op Trip Advisory gaan kijken of het een toeristische trekpleister is en wat je er allemaal kan doen. Of er misschien leuke eettentjes zijn. Maar goed, ons verhaal is zo’n tweeduizend jaar oud. We halen er dus onze goeie vriend, Flavius Josephus¹, bij om te weten wat er zo bijzonder aan Emmaüs was - en die weet ons dan te vertellen het een dorp was op 9 km ten noordwesten van Jeruzalem. Niks te beleven eigenlijk, enige wetenswaardigheid is dat de Romeinen daar een legerkamp hadden opgetrokken ten tijde van de Joodse opstand tegen de Romeinse bezetting, in 68 na Chr. Dààr zijn die twee leerlingen dus naar op weg, naar het hol van de leeuw. Wat waren die van plan? Een aanslag plegen? De strijd dan toch maar gewapend aangaan – de weg die de Zeloten hadden gekozen dus? Het zou niet ondenkbaar zijn dat ze de strategie van de Jezusbeweging in vraag stelden, de strategie van niet plooiën maar ook niet uitdagen, -goed blijven horen en zien, machtsverhoudingen juist inschatten en blijven spotten naar minuscule openingen om een doorbraak te forceren... en ondertussen vooral bij de gewonde slachtoffers present blijven, en mensen weer recht op hun poten zetten. Die strategie. Maar bon: hun leider was net geliquideerd. Dan ben je niet aan de winnende hand he... Lag dié discussie over de te volgen strategie terug op tafel, kort na Jezus dood? Of op het moment dat Lukas dit verhaal schrijft?

Allemaal interessante vragen waar we niet meteen een antwoord op hebben. Maar duidelijk is in elk geval dat hun leider en inspirator, hij waarvan ze dachten dat hij Jeruzalem ging bevrijden van het Romeinse imperium -dat dié leider net aan het kruis genageld was. Over en out dus met hun verzet. Op Pascha, dan nog! Het feest van uittocht en bevrijding was net omgeslagen in een duister dieptepunt van complete nederlaag en uitzichtloosheid. By the way: Jezus was niet de enige die aan het kruis belandde in de opstand tegen het Romeinse Rijk. Op het moment dat Lukas dit verhaal schrijft, ruim 40 jaar na de dood van Jezus, ergens na het jaar 70, is heel Jeruzalem intussen verwoest door Romeinse legioenen, met tempel en al. Niks stond nog overeind. Het gewapende verzet was kansloos geweest tegen het oppermachtige Rome -dat had de Jezusbeweging tenminste juist ingeschat. Tijdens het beleg van Jeruzalem waren er dagen dat er meer dan 5.000 Joden werden gekruisigd. Er was niet genoeg hout om kruisen van te maken, vertelt onze vriend Flavius.

Hoe kan je op zo’n dood punt in de geschiedenis in godsnaam ‘doorgaan’?! In zo’n sprakeloze nacht? In zo’n mateloze tijd? Doorgaan -waarhéén dan? Doorgeven, wàt dan? Als alle hoop en toekomst uit handen geslagen is? En doorgeven -aan wié??

---

¹ Flavius Josephus, (37 – ongeveer 100 n.Chr.) is ooggetuige en geschiedschrijver van de Joodse Oorlog, van de verwoesting van Jeruzalem en de Tempel. De eerste 5 jaar was hij commandant van de opstandelingen in Galilea, daarna raakte hij in Romeins krijgsgevangenschap en raakte in de gunst van keizer Vespasianus door te voorspellen en diens zoon Titus en werd zo een door de Romeinse Keizer beschermde historicus van de Joodse Oorlog.

Ik moet eerlijk bekennen dat het vragen zijn waar ik -op dit eigenste moment in de geschiedenis- voortdurend van wakker lig. Hoe kunnen wij present blijven vandaag -bij de slachtoffers van de oorlog zowel aan Russische als Oekraïense zijde, bij de slachtoffers van de oorlog in Syrië, en op al die andere plekken in de wereld -waar we nu weer effe niks van horen omdat we zelf nu een oorlog in de buurt hebben die wel eens onze belangen zou kunnen schaden. Hoe zullen wij aanwezig blijven bij al diegenen die vandaag vermalen worden onder de wielen van onze wereldeconomie – die niet meer in staat zijn om overeind te blijven onder de werkdruk, die geen mogelijkheid meer zien om hun energierekeningen te betalen, die groeiende groep mensen die eenvoudigweg geen betaalbare woonst meer vinden. Hoe zullen wij present blijven bij hun woede, en hun uitputting, bij hun concurrentiegevoelens en angsten? Hoe zullen wij weerwerk blijven bieden terwijl democratische grondrechten ondermijnd worden, terwijl racisme en uitsluitingsmechanismen weer geperfectioneerd worden, terwijl extreem-rechts almaar meer wind in de zeilen krijgt en fascisering subtiel ons systeem binnendringt. Hoe zullen wij dan niét opgeven, niet collaboreren, niet meegaan in het opbod van cynisme en polarisering? Hoe zorgen we dat we aanwezig blijven dààr waar de klappen vallen, en partijgenoot worden van de uitgerangeerden? Hoe zorgen wij dat de beloofde opstanding van de bevrijdingsbeweging op **die derde dag** zal plaatsvinden? Dat er opgestaan wordt, en verder gegaan -na de dood van ons project?

Even terzijde maar... – ik val voor sommigen in herhaling nu, maar wie mij een beetje kent weet dat ik mensen altijd wil gaan waarschuwen voor **die 'derde dag'** –het is sterker dan mezelf. Dat concept van 'de derde dag' waarmee onze bijbelse traditie ons opgescheept heeft, vind ik zelf nogal een tricky concept. Op z'n minst verwarrend. Ik verklaar mij nader... Volgens mij dreigen we bij die derde dag wel eens te vergeten dat het om een stijfiguur gaat of een zegswijze. Hé? Een zegswijze waarmee bijbelse auteurs in hun verhaal de vertelde tijd pleegden te 'condenseren'. Ze drukten in hun verhaal de tijd samen, tot ze enkel de beslissende momenten overhielden. Kwestie van de boel wat overzichtelijk te houden en de essentie niet uit het oog te verliezen. Met andere woorden: processen die mensen en bewegingen normaal maanden, ja zelfs jàren in beslag nemen worden in bijbelse verhalen regelmatig herleid tot één zin, of stijfiguur. Waarmee dan meestal het finale moment van doorbraak of van een verandering op leven en dood wordt aangeduid. Maar het probleem is dat we op die manier dus allemaal opgegroeid zijn met verhalen waarin blinden van de ene op de andere dag weer het licht zien, waarin lammen plotsklaps recht veren, doden –amper koud- ogenblikkelijk weer tot leven worden gewekt. En hoewel we onszelf natuurlijk al lang verlost hebben van een letterlijke lezing, vraag ik mezelf vaak af of dat ook wérkelijk zo is. Wel in onze hoofden natuurlijk, maar ook in onze harten? Ook in onze praktijk? Ik bedoel: Hoeveel tijd gunnen wij onszelf nu feitelijk om tot een échte, diepgaande transformatie te komen? Hoe zwaar valt het ons om het even 'niét meer te weten', géén antwoorden te hebben, geen oplossingen voor datgene waar we hier en nu op vastlopen? Hoe lang mag het stilvallen en het opschorten van onze actie duren? Hoe lang mogen we rouwen om wie we kwijt zijn? Om de projecten die geen toekomst meer lijken te hebben? Wij zijn ontzettend bedreven geworden in opstaan en verdergaan, maar (stil) vallen lijkt ons toch iets minder te liggen. We hebben de wonde nog niet goed onderzocht en zwaaien al met een plijster: "En toch...!" En toch zullen we ons niet laten kisten. Met de stootkracht van de milde kracht, met het zweet op ons gezicht, in een loopgraaf zonder licht, telkens als we stilstaan²... inderdaad: We zullen doorgaan! We zijn zo'n flinkerds. Tiz bijna sterker dan onszelf, en maar goed ook. Maar ik zou vandaag ervoor durven pleiten om ons de komende tijd toch wat meer te oefenen in het eventjes blijven liggen na een val, in het niet weten hoe het nu verder moet, in het toelaten van die vruchtbare leegte. Ok, tot zover mijn kort intermezzo over gevaarlijke stijfiguren.

Terug naar ons verhaal!

Op die *spreekwoordelijke* derde dag (!) dus zou Jezus van Nazareth opstaan uit de dood. En toen... (tromgeroffel) gebeurde er niks. Niks opstanding. Niks rechtverende dode. Niks herwonnen moed.

"En wij hadden nog zo gehoopt dat hij het zou zijn die Jeruzalem zou bevrijden..." zuchten de twee leerlingen naar Emmaüs tegen die vreemdeling die onderweg ineens met hen mee is komen lopen. Beetje rare kerel, een zonderling eigenlijk die echt compleet van toeten noch blazen weet: heel Jeruzalem staat op z'n kop omwille van de moord op Jezus en deze gast lijkt niet eens te weten wie Jezus van Nazareth was. Die jeugd van tegenwoordig... Dat volgt het nieuws niet. Niet geïnteresseerd in politiek. Als er betoogd moet worden hebben ze altijd iets anders te doen. Gaat daar mee naar den oorlog...

Het verhaal zegt dat ze pas doorkregen wie die vreemde snuiter wérkelijk was toen hij met hen het avondmaal deelde: toen hij de zegen uitsprak, het brood brak en het aan hen gaf. Pas op, ik wil dat geloven he. Maar ik denk dat Lukas hier toch een belangrijk detail verzwijgt, namelijk: dat hun frank niet op dat moment viel, maar een slordige veertig jaar later, toevallig zo rond de tijd dat Lukas dit verhaal opschreef. Ik denk dat ze, làng nadien, de

---

² Uit 'We zullen doorgaan' van Ramses Shaffy

boel pas op een rijtje kregen. Zie je ze zitten -die inmiddels bejaarde leerlingen... Zo van... "weet ge toen we naar Emmaüs aan het lopen waren en toen die misfit ons al die vragen begon te stellen, en wij echt van nul moesten beginnen uitleggen hoe volgens ons verzet vorm kan krijgen, en hoe je dan je methode op je analyse moet afstemmen, en hoe je dan natuurlijk ook bondgenoten moet zoeken om je slagkracht te vergroten... Herinnert ge u dat wij, terwijl we dat aan het vertellen waren, ineens terug het vuur in ons voelden oplaaien? En toen die kerel zelf begon te vertellen, en toen bleek dat hij eigenlijk met een heel gelijkaardige strijd bezig was...weet ge nog? Jah... volgens mij zijn wij toen wel stillekes aan terug recht gekruifeld. Volgens mij is er toen terug een lichtje aangegaan in onze kop. Denkte ni?"

Het heeft volgens mij héél lang geduurd -die 'drie dagen'- vooraleer ze zagen wat de realiteit was: Dat zelfs hun leider niet over een batman-cape beschikte waarmee hij de Romeinse slechterikken kon afweren. Onze traditie bedient zich niet van Hollywood-helden met bovenmenselijke capaciteiten en superkrachten. Onze traditie is juist zo ongelooflijk krachtig omdat het present blijft in de bikkelharde realiteit, niét weglucht in opium en flauwe verzinsels, en enkel een happy ending zoekt in het blijvend organiseren van solidariteit en gerechtigheid.

In die overtuiging overeind blijven in een tijd zoals deze vraagt soms bovenmenselijke kracht. Maar dat is wel waartoe wij -mensen van de weg- bestemd zijn. Om mekaar te blijven vasthouden en warm blazen, ook wanneer we plat op onze buik liggen, leeggestreden en kapot van teleurstelling, om uiteindelijk zuchtend en kreunend weer rechtop te kruifelen. Ruggen te rechten. Kin omhoog. Neuzen terug richting Galilea. Handen uit de mouwen. Bondgenoten en makkers bijeenzoeken (of leren herkennen!) en hoppa: nieuwe wegen aanleggen als er geen wegen meer zijn!

Een strijdbare 1ste mei allemaal!

Elke Vandeperre (coördinator vzw Motief)